

(Priloga „Soči“).

GOSPODARSKI LIST

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celi pòli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. 7.

V Gorici 19. julija 1895.

Leto XIV.

Pravila mlekarških zadrug.

Od kar so v naših gorah začeli ustanavljati mlekarška in sirsarska društva, preporodila se je tako rekoč mlekarška obrt v dotičnih krajih in uspeh se kaže povsodi, a najočitniše tam, kjer so društva najboljše uravnana ter si prizadevajo, opravljati svojo obrt po pravih in vodilih naprednega mlekarstva. Glavni pogoj dobre društvene uravnave pa so dobra pravila in teh nimajo še do zdaj naša društva, vsaj ne takih, koja bi popolnoma vztrezala svojemu namenu. Vsa omenjena društva imajo po enakem kopitu sestavljena pravila; ker pa niso potrjena od nobenega oblastva, veljajo za društvene samo kot nekaka medsebojna pogodba, katero oni spolnujejo, ker jim to kaže lastna korist, ali, recimo, tudi zato, ker je možko in pošteno, da mož drži to, k čemur se je obvezal. V javnosti, pred oblastvi pa so veljavna samo oblastveno potrjena pravila.

Kadar se več njih združi za skupno obrtovanje, imenujemo tako društvo gospodarstveno zadrugo *), katerej se je ravnati po za-

*) Zakon z l. 1873. imenuje to, kar je nemcu „Genossenschaft“, društvo zakon z dne 27. decembra 1880. l. št. 151 drž. zak. s družje; noveji zakoni pa, n. pr. oni z dne 24. marca 1893. št. 40 drž. zak., so sprejeli izraz zadruga. Tudi dr. Babnikova „Pravna terminologija“ določuje izraz zadruga za „Genossenschaft“.

konu z dnè 9. aprila 1873. l. št. 70 drž. zak. in drugih pozneje izdanih zakonih. Po teh zakonih se morejo gospodarstvene zadruge napraviti tako, da so jim zadružniki neomejeno ali pa omejeno zavezani. V prvem slučaju je vsak zadružnik z vsem svojim premoženjem nerazdelno zavezan za zadružne dolžnosti, a v drugem slučaju samo do neke določene, naprej ustanovljene vsote.

K ustanovitvi zadruge pa je potrebno : 1. da ona sprejme svojo tvrdko ali firmo, to je, da si po predmetu svojega podjetja določi ime; n. pr. „Volčanska mlekarška zadruga“. 2. da sestavi svojo pismeno pogodbo (zadružna pravila) in 3., da se ta pogodba pri c. kr. okrožnem sodišče vpiše v vpisnik (register) za zadruge.

Taka vpisana ali registrovana zadruga ima seveda tudi v trgovini kredit, kakoršnega uživajo druge trgoveške tvrdke.

Dobra mlekarška zadruga sloni na podlagi samopomočja in je čisto kinetijsko podjetje, katero ne išče dobička pri svojih udih, ampak skrbi za to, da izdeluje pošteno blago in je kolikor možno dobro speča v korist svojim zadružnikom.

Ker bi jako hasnilo našemu domačemu mlekarstvu in sirarstvu, ako bi se naša mlekarška društva, kakor se zdaj imenujejo, preustrojila v zmislu zgorej navedenih zakonov, podajamo jim tu uzorec pravil za mlekarške zadruge z omejenim poroštvom, kakoršnega je priobčil strokovni list „Oesterreichische Molkerei-Zeitung“, da po njem preuravnaajo svoja pravila.

O pomislekih, katere ima večina naših društev zastran registrovanja kot obrtne tvrdke, hočemo na koncu dodati svoja pojasnila.

Uzorec pravil za mlekarške zadruge z omejenim poroštvom.

§. 1.

Tvrdka, sedež, obstanek zadruge.

Zadružna tvrdka se glasi: Registrovana mlekarška zadruga v z omejenim poroštvom.

Zadruga ima svoj sedež v in je ustanovljena za nedoločen čas.

§. 2.

Namen zadruga.

Zadruga, ki je ustanovljena na podlagi zakonov z dné 9. aprila 1873. l. drž. zak. št. 70; 27. decembra 1880. drž. zak. št. 151; 14. aprila 1885 drž. zak. št. 51; 24. marca 1893. drž. zak. št. 40, namerja, skupno izdelavati in v denar spravljati mleko, ki ga dobiva od mlečne živine zadružnikov.

§. 3.

Zadružni udje.

Ud more postati vsak samosvoj kmetovalec v okolišu, kateri redi mlečno živino.

§. 4.

Kdor hoče pristopiti zadrugi, mora podati pismen oglas, oziroma podpisati zadružna pravila; v sprejem pa mora privoliti nadzorovalni svet. Ta lahko zavrne prošajo za sprejem, ne da bi trebalo navajati razlogov. Zavrnenemu prosilecu je na voljo dano, da poda svoj utok občnemu zboru.

Na novo pristopivši udje morajo zraven svojega opravnega deleža vplačati tudi donesek v rezervni zalog. Iznos tega doneska določi občni zbor.

§. 5.

Ud neha biti

- a) kdor ne vplača opravnega deleža;
- b) kdor izstopi. Odpoved pa se mora podati edno leto pred izstopom in sicer se mora naznaniti meseca decembra zadružnemu načelstvu;
- c) kdor je izobčen. O izobčitvi sklepa samo nadzorovalni svet, a proti njegovim sklepom so dopuščeni ugovori na občni zbor;
- d) kdor umrje; v tem slučaju preide postavna odgovornost na zadružnikove dediče;
- e) kdor drugemu izroči svoj opravljeni delež; toda v to treba, da privoli nadzorovalni svet.

§. 6.

Izobčiti iz zadruga tistega,

1. ki raznaša o zadrugi neresnične vesti, ali drugače škoduje njenemu imenu;
2. ki ne izpolnjuje v pravilih in v opravilniku izraženih dolžnosti;
3. kateri je nesposoben za oskrbovanje lastnega premoženja.

§. 7.

Zapisniki o razpravah občnih zborov in imenik zadružnikov morajo biti izpoloženi v zadružnem uradu.

§. 8.

Opravilni deleži.

Vsak zadružnik mora prevzeti vsaj eden opravilni delež v iznosu ; on je dolžan, donašati vsak dan kot delež lit. mleka in ima pravico še . . . lit. od lastne živine namolženega mleka dajati v zadružno mlekarnico.

Opravilni deleži so brezobrestni; z njimi se omisli vse, česar treba za mlekarnično opravo in vredbo in zloži primeren obratni zaklad.

Opravilne deleže je vplačati v . . . dneh po sprejemu v zadrugo.

§. 9.

Pravico in dolžnosti zadružnikov.

Zadružniki imajo pravico:

1. voliti in voljeni biti, predloge staviti in glasovati v občnih zborih;
2. po zadružnem opravilniku *) vporabljeni zadružno mlekarnico.

§. 10.

Vsak zadružnik je, razun tega, kar določuje prvi odstavek § 8., dolžan:

*) Načrt zadružnega opravilnika priobčimo v prihodnji številki kot dodatek pravilom.

- a) vplačati opravilne deleže, oziroma v §. 4. navedeni donesek za rezervni zaklad;
- b) izpolnovati določila zadružnih pravil in opravilnika, pa tudi sklepe občnega zbora;
- c) jamčiti za zadružne zaveznosti po §. 11.;
- d) ničesar započeti, kar bi škodovalo zadružnim interesom.

§. 11.

Z a v e z n o s t.

Zadruga jamči za časa svojega obstanka z rezervnim zakladom in z drugo svojo imovino za vse škode in zgube, ki jo zadenejo; ako bi se nad zadrugo razglasil konkurs, ali bi se ona razpustila, jamči vsak zadružnik z dvojnimi iznosom svojih opravičnih deležev.

§. 12.

Z a d r u ž n o v o d s t v o.

Zadružna opravila oskrbuje:

- a) Načelstvo v zmislu §. 15. zakonaz dué 9. aprila 1873. l. drž. žak. št. 70;
- b) nadzorovalni svet;
- c) občni zbor.

Udje načelstva in nadzorovalnega sveta opravljajo svoje posle brezplačno; pravico pa imajo zahtevati, da se jim povrne, kar so potrosili v svojem poslovanju.

§. 13.

Zadruga ima posebno knjigo, v katero se zapisujejo vsa posvetovanja in vsi sklepi načelstva, nadzorovalnega sveta in občnih zborov.

Zapisnik o občnih zborih, na kojega podlagi se ima izvršiti vpis v zadružni register, mora biti po sodišču ali po notarju poverjen.

Kdo ima biti zapisnikar nadzorovalnega sveta in občnega zbora, to določi predsednik nadzorovalnega sveta oziroma občnega zbora.

Zapisnike o sejah načelstva in nadzorovalnega sveta imajo navzočni podpisati.

Zapisnik občnega zbora podpiše predsednik, zapisnikar in eden izmed navzočnih zadrušnikov, katerega pozove v to predsednik.

Vsak zadrušnik sme v zapisni knjigi pregledati sejni zapisnik občnega zbora.

§. 14.

Načelstvo.

Načelstvo obstoji: iz načelnika, blagajnika in zapisnikarja. Občni zbor izvoli te opravnike za tri leta.

1. Pri novi volitvi smejo se poprejšnji udje načelstva zopet izvoliti.

2. Po končani volitvi načelstva treba po zakonu z dné 9. aprila 1873. l. drž. zak. št. 70 poslati poverjeni odpis volitvenega zapisnika pristojnemu sodišču, da vpiše načelstvo v združni register.

3. Če umrje ali odstopi kak načelstveni ud, odloči mu nadzorovalni svet nadomestnika do prihodnjega občnega zbora.

To isto odredi nadzorovalni svet, kadar je kak načelstveni ud zadržan, da ne more opravljati svoje službe.

Nadomestnik posluje tako dolgo, dokler traja zadržek.

4. Združna pisma imajo samo tedaj pravno obveznost, kadar je tvrdki firmi) naj jo je zapisal ali tiskal kdor koli, dostavljen podpis načelnika in še ednega načelstvenega uda.

5. Načelstvo skrbi za to, da se redno vodijo združna opravila, da se točno in pregledno spisujejo knjige, da se varno hranijo denarni zaklad in združni spisi in da polaga račune in bilance nadzorovalnemu svetu.

6. Načelstvo se zbira vsaj enkrat na teden k seji in rešuje pod načelnikovim predsedstvom združne zadeve.

7. Načelstvo naznani vsako premembo pravil pristojnemu sodišču.

§. 15.

Načelnik oskrbuje in zastopa zadrugo pred sodiščem in drugod z vso oblastjo, ki mu pristojna po §§. 18 do 21 zakona z dné 9. aprila 1873. drž. zak. št. 70; on podpisuje skupno z zapisnikarjem

nakaznice za združne potroške in nadzoruje neprenehoma delovanje obeh drugih načelstvenih udov.

On mora najmanj enkrat v mesecu skontrovati blagajnico, preiskati knjige, pregledati imenik združnikov in shraniti izjave o pristopu.

Zapisnikar je dolžan, podpirati načelnika v njegovem poslovanju, po njegovem vodilu preiskavati knjige, račune in blagajnico in nadomeščati načelnika v takih slučajih, kadar ni potrebno, da poslujeta oba skupaj.

§. 16.

Blagajnik ima nalogo, da hrani blagajnično gotovino, da vodi račune, da predlaga mesečne blagajnične obračune in da koncem leta sestavi natančno gospodarstveno poročilo, v čemer ga podpira zapisnikar.

Iz združne blagajnice plačuje blagajnik denar samo proti nakaznicam (§. 15), ki sta jih podpisala načelnik in zapisnikar.

Blagajnik jamči za združno imovino in za imovino združnikov z lastnim celim premoženjem.

Blagajniku se more v pomoč dodati uradnika, kateri oskrbuje blagajniku odkazana opravila pod njegovim nadzorstvom in njegovo odgovornostjo.

§. 17.

Načelstvo mora o svojih sejah spisavati zapisnike in združno imovino imeti v razvidnosti.

Ono skrbi tudi za dopisovanje in za arhiv.

§. 18.

Občni zbor odloči iz svoje srede tri računске pregledovalce za tri leta.

Za računске pregledovalce veljajo gledé izgube njih službe ista določila, kakor za ude nadzorovalnega sveta (§. 19.).

(Konec prihod).

Pogozdovanje Krasa na Goriškem l. 1894.

(Dalje in konec).

V dobi, od kar se je ustanovila komisija, do konca l. 1894, se je pogozdilo

a) v lastni upravi: v okraju

sežanskem	763·222	hektarjev ; to je stalo	gl.	22,299:69
goriškem	389·079	" ; " " " "	"	6,709:50
gradiškem	173·650	" ; " " " "	"	4,725:28
skupaj	<u>1281·581</u>	" ; " " " "	gl.	<u>33,734:47.</u>

b) nasadi, za katere so se brezplačno podelile rastline: v okraju

sežanskem za	2·171	hektarjev	12.000	rastlin
goriškem	" 281·077	"	1,863.780	"
gradiškem	" 13·858	"	185.650	"
skupaj	<u>297·106</u>	"	<u>1,981.380</u>	"

Za nasade, ki jih je oskrbela komisija v lastni upravi, je vporabila rastlin

v sežanskem okraju	. . .	6,238.550
v goriškem	" . . .	2,882.630
v gradiškem	" . . .	944.390

skupaj . 10,065.670 rastlin,

soštevaje z onimi pod b) dobimo skupno število 12,074.050 rastlin.

Za poprave in dopolnitve obstoječih nasadov pa se je porabilo po ustanovitvi komisije

9,296.514	rastlin za nasade pod a)
1,246.910	" " " pod b)
<u>10,543 324</u>	skupaj rastlin in to je stalo 30.365 gl. 69 kr.

Vsega skupaj se je pogozdilo do zdaj 1578·687 hektarjev neobdelanih zemljišč z 22,590.474 rastlinami (med katerimi 21 milijonov borovcev) in potrosilo se je za to 64.100 gld. 17 kr.

V obče je bil uspeh dosedanjih nasadov zadosta povoljen; saj se je izmed nasajenih rastlin porabilo samo okoli 45% za večkratne poprave in dopolnitve vseh nasadov, dasiravno je bila v preteklih letih večkrat dolgotrajna suša in so s početka večinoma nezvedeni delavci oskrbovali nasade.

Zraven suše so tudi škodljive žuželke napadale nasade in prizadevale občutljivo škodo.

V prvi vrsti imenujemo borovega sukača (*Kieferntriebwickler*, — *Retina buoliana*); ta se vgnjezduje v borove mlade vršiče in jih tako prevrta, da potem usahnejo, ali pa se pohabijo. Po vsakem načinu pa škoduje rašči. Bolj poredkoma se loti nasadov beli črv navadnega hrošča (*Melolonta*), kateri ogrize korenine, da potem usahne rastlina. Tudi laške sprevednice (*Pinien-Processionsspinner-Phalaena bombyx pityocampa*) objedajo včasih mlado igličje in uganablajo s tem rastline. Toda taka poškodovanja ponehavajo če dalje bolj, ker zemljiščni lastniki marljivo pokončujejo škodljive zalege.

Nekateri nasadi so uže tako odrasli, da jih treba s posebno skrbnostjo varovati nebrojnih nevarnosti, ki jim prete, bodisi po vremenskih nezgodah, bodisi po mrčesih, ali celó po zli volji ljudstva samega; na drugi strani pa treba pospeševati razširjenje nasadov, popravljati nedostatnosti v njih, pretrebljati in pomlajati jih. Storilo se je v tem oziru, kar je bilo potreba.

V preteklem letu se je vnelo 7 gozdnih požarov, ki so pokončali 1½ hektar nasadov, prizadevši 157 gld. škode. V treh slučajih so iskre, štrkajoče iz hlaŕonov na južni železnici zakrivile požar.

V celem letu je bilo samo 41 ovadb zastran gozdnih prestopkov, med njimi 20 radi prepovedane paše. Če se pomisli, da je do zdaj 1578 hektarjev pogozdenega sveta, raztrešenega v treh velikih okrajih, in da smatrajo še dan danes mnogi kmetovalci pogozdovanje kot vsiljeno in nadležno breme, lahko spoznamo, da je to število neznatno in sodimo po tem, da kmečko ljudstvo v obče spoštuje nasade ter jih pušča pri miru, dasi jih rado ne vidi, ker mu ne dajejo še nobenih užitkov.

Za pogozdovanje potrebne rastline prideluje komisija v treh stalnih gozdnih drevesnicah, katere leže še precej v središči tistih pokrajin, kjer se izvajajo nasadi.

Te drevesnice, oziroma semenišča so :

v Komnu s površnjem	7940 m ²
v Gorici "	3500 "
v Šempasu "	2816 "
skupaj	1.4256 m ² .

Zemlja je v teh vrtilih ilovnato-peščena, kakoršna se prilega dotičnim setvam. Seme se natroša v brazde 2 cm globoke in 5 cm široke; lehe so po 1—1.20 m dolge. Seje se z roko ali pa z Hackerjevim sejalnim strojem.

Pomladi l. 1894 so v drevesnicah nasejali

	borov	smerek	Parol. borov	jelš		
v Gorici	50 kg	15 kg	5 kg	— kg	skupaj	70 kg
v Šempasu	41 "	— "	— "	10 "	"	51 "
v Komnu	67 "	21 "	— "	— "	"	88 "
skupaj	158 kg	36 kg	5 kg	10 kg	skupaj	209 kg.

Za nakup semena se je potrosilo skupaj 193 gld. 77 kr. — Seme Parolinijevih borov pa je brezplačno preskrbelo vis. c. kr. namestništvo.

Te setve so dale približno

	borov	smerek	Parol. borov	jelš		
v Gorici	800.000	195.000	34.000	—	skupaj	1,029.000
v Šempasu	650.000	—	—	120.000	"	770.000
v Komnu	1,090.000	270.000	—	—	"	1,360.000
skupaj	2,540.000	465.000	34.000	120.000	skupaj	3,159.000

rastlin.

Presadili so 920.000 borovih in smerekovih rastlin, ker niso bile še zadostno razvite za stalne nasade. Iz drevesnic so vzeli za nasade l. 1894 vsega skupaj 2,631.750 dve — in triletnih borovcev,

104.300 triletnih smerek in 37.000 enoletnih Parolinijevih borov, skupaj 2,773.050 rastlin. Slednjič je vlada pripustila iz svojih drevesnic 562.000 rastlin, komisija je pa njej odstopila 187,227, to v namen, da so se od obeh strani privarčili stroški za prevažanje drevesc.

Za vzdrževanje gozdnih drevesnic se je potrosilo skupaj 1560 gl. 56 kr. in sicer za

najemščino	gl. 165:—	zaslužke gl. 914.41
seme	„ 193:77	gnojitev „ 41:50
veje za pokrivanje „	143:60	inventar „ 48:75
razne trosse	„ 53:53	skupaj gl. 1560:56.

V preteklem letu so se prvokrat rabila umetna gnojila (Kali-amonijak-fosfat) obsegajoč redilnih snovij: 10—12 % amonijaka in 15—18 % žvepleno-kislega kalija. Gnojilo je stalo v Gorici 13 gl. 20 kr. kvintal. Gnojitev se je sponesla tako dobro, da je zanaprej ne bomo več opuščali.

Nadzorstvo in varstvo nasadov je izročeno 4 državnim gozdnarjem in trem komisijnim čuvajem; v pomoč so jim pa tudi občinski poljski čuvaji, kateri dobivajo za to nekaj nagrade. Sicer pa je opomniti, da so občinski poljski čuvaji v obče tako revno plačani, da se ne morejo pečati izključno sé svojo službo; — to pa škoduje kmetijskemu in gozdnemu gospodarstvu.

Pogozdovalni kataster obsega zdaj 8.348 hektarjev zemljišč, med temi je občinskih 6259, zasebnih 1916, erarskih 168 in komisijinih 5 hektarjev.

Do zdaj je pogozdenih 1578 hektarjev; torej je v ta namen odločenih še 6770 hektarjev, katere treba v prihodnjih leti nasaditi. Ako bo delo tako napredovalo, kakor do zdaj, bode pogozdenje vseh v to odmenjenih zemljišč dovršeno v 37 letih.

V celej dobi, od kar obstoji komisija, do zdaj, to je od l. 1884. do konca 1894, je imela vseh dohodkov skupaj 107.403 gl. 59 kr. in vseh stroškov 106.409 gl. 84 kr. V založbo stroškov je država donesla 87.450 gl., dežela 12.750 gl., drugi deležniki 7203 gl. 59 kr.

Pojavi svinjske kuge.

Ministerstva za notranje stvari, pravosodje, trgovino in poljedelstvo so izdala ukaz z dné 9. junija 1895. v odvracanje in zatiranje svinjske kužne bolezni obsegajoč natančna določila, kako ravnati, kadar kje nastopi, ali kadar se le sumi, da je nastopila ta bolezen. Ker je ukaz objavljen v državnem zakoniku (kos XXXIX.), ki ga dobivajo v slovenskem besedilu vsa naša županstva, ima vsakdo, kogar zanima, priliko, prečitati ga v občinskem uradu.

Zato priobčujemo za zdaj samo ukazu dodano podučilo o prikaznih, pod katerimi nastopa prasja kuga, da vsakdo lahko spozna to bolezen, ako jo kak nesrečen slučaj zanese v naše hleve. Podučilo se glasi tako-le :

Prasja kuga (prasja kužna bolezen) je nalezljiva živalska bolezen, ki je do najnovejšega časa bila v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, popolnoma neznana ; zatorej posestniki živine niso dosti gledali na njo in deloma se je celó zamenjavala s prasjim peračcem (vrbaucem, perečim ognjem, všenom).

Njena nalezljivost pak je mnogo večja, kakor nalezljivost peračca in praviloma napade večino, včasih celó vse prasce v suhotovanjih, v katerih se vgnjezdi ; tudi cepanje obolelih prascev je mnogo večje kakor pri peračcu ; za to kugo pogine večina prascev.

Razširjanje njeno se zlasti pospešuje po trgovini s prasci, pa tudi po drugih sredstvih, seosebno po strežajih, skapljalcih (takovanih kavčmarjih ali svinjerezih), po predmetih in zlasti po guoju iz okuženih hlevov itd.

Ako se za prasjo kugo oboleli prasci pobijajo za silo, nastanejo v dotičnih suhotovanjih nevarna gnejzda kuge večkrat za dolgo časa ; tudi je dokazano, da se kuga dalje širi po mesu in odpadkih takih zaklanih prascev.

Meso teh bolnih živali je človeškemu zdravju škodljivo in je večkrat tako kakor kuhano meso.

Prav pogostoma zatrošajo to kugo prasci, ki obolé le v manjši méri ali se morejo bolezni bolj upirati, kar velja o domačih, z angleškimi pasmi ne križanih pasmih, kateri torej kažejo le začasno bolehnost.

Najmenj se bolezní morejo upirati mlajši prasci. (prašički, tekači).

Kužnina se raztroša po izdihavanem zraku, po izmečkih, ki se jih znebavajo obolele živali pri kašljanju, po skupni piči, oziroma ostankih piče, po napajališču, po izmetanem blatu in po seči, po gnoju iz okuženih hlevov, po ostankih stelje, po hlevskem orodju i. t. d.

Bolezen sama sestoji iz pljučne vnetice in črevne vnetice, a večkrat se tudi na široko vniči kožica črevne žleze; v mnogih slučajih vrhu tega še hudó obolé ledvice in sečni organi. Neredkoma se enake razrušbe kakor na kožici črevne žleze nahajajo tudi na žlezni kožici v gobcu, v žrelu, goltancu in v dušniku.

Pojavi bolezní so različni po tem, ali so obolela naj hujše pljuča ali pa čreva, oziroma vse dihalne poti ali pa prebavila.

Bolezen se pričinja s tem, da prasec nima pravega teka in je vedno žejen; živali so tedaj zeló mlahave in slabotne, zlasti v zadnjem delu; hoja jim je trudna, opotekajoča, omahujoča v zadnjem delu; noge so jim tako rekoč drvene, koraki majhni. Prasci mnogo leže, zarivajo se v steljo in vstajajo le neradi in težavno; oni krulijo poredkoma in precej hripavo, kašljajo slabotno, da jih je véasi komaj slišati, spleh dihajo naglo, čudno premikajoč otrebušje. Mnogokrat se v početku bolezní in nadaljnem njenem teku opazuje bljuvanje ali krvavo barvana driska, véasi tudi izmeček krvavo barvanega ali zeló s krvavo žlezo prevlečenega blata v malih krogljicah.

Bolne živali imajo hudo mrzlico, tresejo se po vsem živetu: koža jim je véasi gorka, véasi hladna ter je večkrat, zlasti okoli ušes, na rilcu pod vratom, na trebuhu in na notranji strani krač zeló rudeča do modra; največkrat se prikaže oprišče, združen s krastami.

S prva se oči solzé, a kmalu jih prelepi neka vlačua gnojna tvarina ter jim da biti odprtim le na pol.

Živali naglo medlé ter poginejo večkrat čez malo dni; véasi pak traja bolezen tudi več tednov, v redkih slučajih tudi več mesecev.

Pojavi bolezní nastopijo pri novič nakupljenih prascih pravloma kmalu potem, ko se ti spravijo v hlev, ter so tako čudni, da ne morejo ostati skriti, ako strežaji le količkaj pazijo. Ko jih posestnik prascev zapazi, mora nemudoma podati o tem naznanilo ob-

činskemu načelnístvu (županstvu), katero naj prej ko mogoče vkrene potrebne naredbe, da se zabraui nadaljno razširjanje kuge; zakaj leki, ki bi v ti bolezni rés kaj pomagali, so še popolnoma neznani in tudi zdravljenje takó obolelih živali bi bilo najbrž brez uspeha, če pomislimo, da je bolezen navadno zeló nagla in da zeló vničuje za življenje posebno važne organe.

Kranjska deželna vlada je razglasivši to podučilo dostavila naslednji opomin :

Da se ta jako nevarna svinjska kuga ne zanese v naše kraje in da se pospeši tudi nje nagli zator, opozarja se živinorejno prebivalstvo, naj v obče, kar je največ moči, ne uvaža tujih prasičev, opozarja se na to, kako se svinjereja dobro izplačuje, opozarja se na gospodarske prednosti naših domačih svinjskih plemen, na njih odpornost, zmernost in izredno plodovitost, potem pa tudi na to, da imajo domači prasiči bolj okusno meso, ter se opominja, naj z živahno svinjerejo pokriva svojo potrebo, kakor se to godi že v več okrajih.

Razne vesti.

Skupna naročba. — Kmetijsko društvo sprejema oglase za skupno naročbo na razno kmetijsko blago, kakor :

Thomasov fosfat (žlindrina moka). Obsega 20—22 % fosforove kisline. Cena okoli 3 gl. 80 kr. kvintal. Čas za naročbo do konca julija. Blago se izroči v prvi polovici oktobra.

Kainit z 12·4 % pepelika ali 23 % žvepleno-kislega kalija. Cena okoli 2 gl. 80 kr. kvintal. Oglasi se vedno sprejemajo, naročbe se pa izvršujejo vsakrat, kadar se jih nabere vsaj za jeden vagon blaga.

Mineralni hiperfosfat z 16—19 % v vodi raztopljive kisline. Cena 5 gl. 10 kr. kvintal. Čas za naročbo do 31. avgusta; izročitev: prve dni oktobra.

Žvepleno-kisli pepelik, čistost 92—95 %; po 12 gl. 50 kr. kvintal. Čas za naročbo do 31. avgusta; izročitev prve dni oktobra.

Kilenski solnitar obsegajoč 15—15 $\frac{1}{2}$ %; dušca. Cena 11 gl. 50 kr. kvintal. Čas za naročbo do konca januarja.

Bakreni vitrijol (modra galica) v originalnih sodih po 250 kilogr. skupaj. Cena 22 gl. kvintal. Na razpolago je še 5 sodčkov; blago se izroči takoj.

Po napovedanih cenah se bo dobivalo blago brez drugih stroškov v Gorici v zalogi. Naročbe še pa ne izvršé, če ne znašajo skučaj vsaj 1 vagon blaga.

Za vsak kvintal naročenega blaga treba predplačati 1 gl. are; pri izročitvi blaga se pa poravna kupna cena.

Ako bi naročbe na mineralen hiperfosfat, žvepleno-kisli pepelik in kilenski solnitar ne dosežale množine 100 kvintalov, porasla bi cena vsacega kvintala za 82 kr.

V Gorici 10. julija 1895.

Predsedništvo c. kr. kmet. društva.

* *

Goriški trg svilodnih mešičkov. — Na goriški trg je prišlo letos v dobi od 20. junija do 8. julija vsega skupaj 48.818 kilogramov svilodnih mešičkov (galete) in sicer 48.522 kl pšeničnih, domačih in dotičnih križancev, 296 kl pa zelenih in belih. — Za prve se je iztržilo skupaj 73.160 gld. 55 kr., za druge pa 388 gl. 61 kr., torej za oboje skupaj 73.549 gl. 16 kr.

Poprečna cena je bila pšeničnim 1 gld. 50 $\frac{8}{10}$ kr., zelenim in belim pa 1 gld. 31 $\frac{3}{10}$ kr. kilogram.

Letos je bila kupčija nekako mrtva; prišlo je veliko manj blaga na trg, kakor v poprejšnjih letih. To pa prihaja od tod, ker je lani marsikdo več potrosil za listje, kakor je skupil za galeto. Ničeva cena je oplašila mnogo njih, da so letos popoluoma opustili svilorejo, in če pojde tako naprej, kakor je v tem oziru začelo iti zadnja leta, bomo z domačo svilorejo, katera je dajala nekdanj tako zanesljive in obilne dohodke, v malo letih pri kraju.

* *

Trtna uš se širi po naših vinorodnih pokrajinah. V zadnjem času so jo zasačili v nekaterih vinogradih vogerske in vertojbanske, biljenske in bukoviške občine. Kakor vidimo, pomika se ta najhujša sovražnica vinske trte čedalje bolj proti Soči. Prva kužna zalega na Goriškem je bila v Štjaku; drugo so našli po brdih med Brunico in Vipavo (v Gabrijah, Šmarjah), potem v Oševljeku pod Gradščem v dornberškem katastru, zdaj na Vogerskem, v Biljah, Bukovici in Vertobji in ker jo na griču sv. Marka nad Šempetrom in v goriški občini tudi že imamo, moramo obžalovaje konstatovati, da je cela vipavska stran naše dežele v velikej nevarnosti. Vinogradnikom je torej sila skrbeti za zanesljive odporne podlage.

V najimenitnišo vinorodno provincijo francoske republike — v Šampanjo — zanesla je trtna uš svojo kužno zalego najzadnje na Francoskem. Branili so se je dolgo in skušali, po kulturalnem načinu pregnati jo iz svojih vinogradov. Vse zastonj! Morali so tudi tam pribežati k edini zanesljivi pomoči — k odpornim amerikankam. Zdaj jih sadé z nevtrudljivo vstrajnostjo, da nadomestijo nasade, še predno filoksera dovrši svoje pokončevalno delo. Naj tudi naši vinorejci z vso skrbnostjo in razumnostjo posnemajo izgled Francozov, katere priznava ves svet kot najboljše trtorejce.

* *

Vsak sadjerejec bi moral biti tudi vnet čebelorejec. — V „Obstgarten“ beremo, da je čebeloreja veliko večjega pomena za sadjerejske pokrajine, kakor se sploh misli. Naše sadne vrste se oplodujejo redko kdaj same; oploduje jih večinoma cvetlični prah drugovrstnih dreves rastočih blizo njih. Sicer pa je sad, kadar prihaja oplojenje od drugih dreves, boljši in navadno tudi lepši od onega z dreves, kojih cvetje se samo oploduje. Prenašanje cvetličnega prahu pa oskrbujejo žuželke in pred vsemi drugimi se odlikujejo čebele. S tem delom koristijo one veliko več, kakor z medom in voskom, ki ja dajejo čebelorejcu. Kadar pomladi neugodna vremena zadržujejo čebele v panjih, ni nikdar pričakovati dobre sadne letine. V takih krajih, kjer se malo pečajo sé sedjerejo, občutijo sadjerejci veliko bolj škodo, ki jo o času cvetja prizadeva neugodno vreme, kakor tam, kjer marljivo čebelarijo.